

Przegląd regionalny 2017 - województwo pomorskie

**Opracowanie:
Referat Badań Regionalnych
Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego
Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego**

Gdańsk, październik 2017

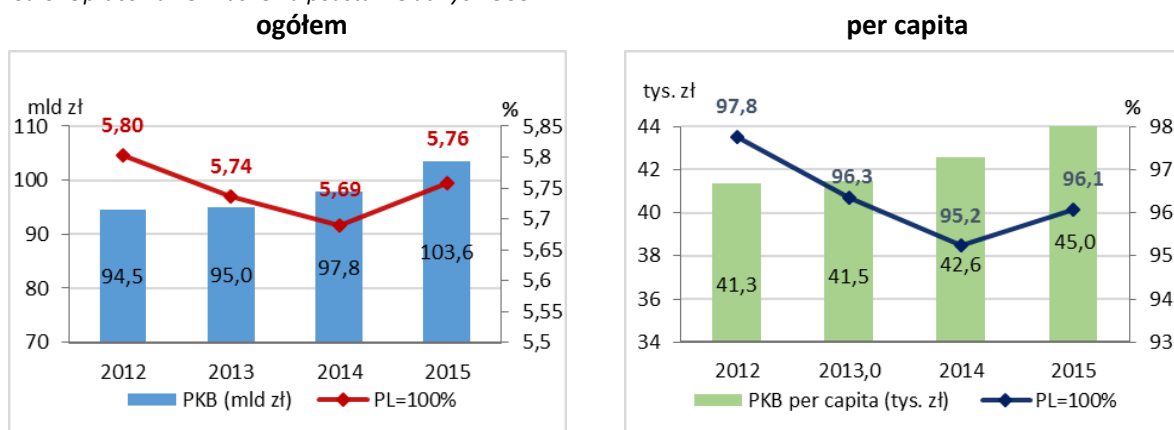
Sytuacja makroekonomiczna i struktura gospodarki

Mając na uwadze rozmiar gospodarki, województwo pomorskie należy do regionów o przeciętnej wielkości, zajmując 7. pozycję w kraju pod względem wytworzonego produktu regionalnego brutto (PRB)¹. W 2015 r. wyniósł on 103,6 mld zł, co stanowiło 5,8% krajowego PKB. W okresie 2012-2015 dynamika tej wartości była niższa od średniej w kraju o 0,8 p.p.². Po najwyższym wśród województw przyroście PKB w 2012 r. (6,2%), w kolejnych dwóch latach, Pomorskie zanotowało znacznie gorsze wyniki. Kluczowy wpływ miał tu rok 2013, w którym szczególnie widoczne były efekty drugiej fali kryzysu gospodarczego. W rezultacie, tak w regionie, jak i w całym kraju, w okresie 2012-2015 odnotowano najniższy przyrost PKB. Przełom nastąpił w 2015 r. i prawie 6% przyrost był 3. wynikiem wśród województw.

W konsekwencji słabszej dynamiki PKB w latach 2013-2014 oraz ze względu na szybko rosnącą liczbę mieszkańców, 8,7% przyrost PKB *per capita* dla okresu 2012-2015 był jednym z niższych w kraju i gorsze wyniki niż w Pomorskiem odnotowano jedynie w Śląskiem, Lubelskiem i Świętokrzyskiem. W 2015 r. produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca przyrósł o 5,6% wobec roku poprzedniego, plasując region na 5. pozycji pod względem PKB *per capita*.

Ryc. 1. Produkt Krajowy Brutto ogółem i *per capita* w Pomorskiem w latach 2012-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Systematycznie zmniejsza się dystans dzielący województwo do średniego poziomu rozwoju w UE, mierzonego PKB *per capita*, wyrażonego w parytecie siły nabywczej (PPS). W 2015 r. stanowił on 66% średniej unijnej, wobec 65% w 2012 r.

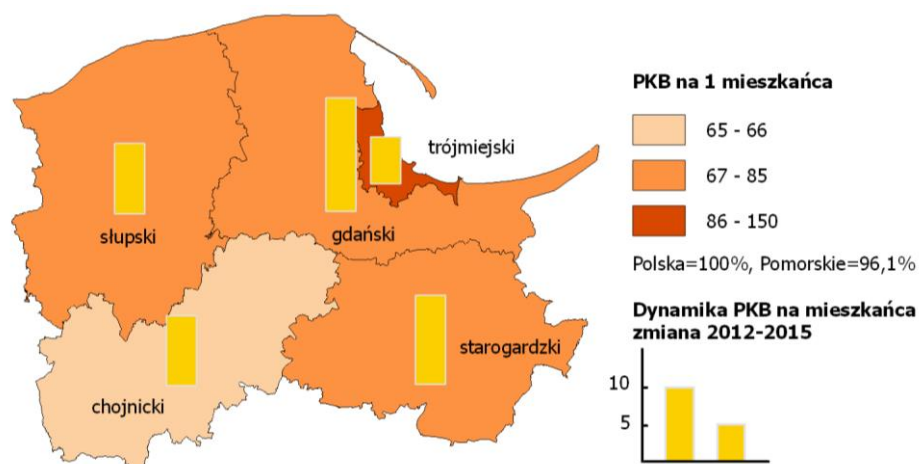
W układzie podregionów, niezmiennie, największy wkład w wytwarzanie regionalnego PKB miał podregion trójmiejski, generujący niemal połowę jego wartości (48,0% w 2015 r., wzrost o 0,7 p.p. wobec 2014 r.). Jednocześnie notowany był tu najwyższy poziom PKB *per capita* (148,1% średniej w 2015 r., wzrost o 2,7 p.p. wobec roku poprzedniego). Natomiast najmniejszy wkład w regionalny PKB (6,4% w 2015 r., tj. o 0,1 p.p. mniej niż w 2014 r.) wypracował podregion chojnicki, notując jednocześnie najniższą wartość produktu w przeliczeniu na mieszkańca (65,9% średniej w 2015 r., tj. o 2,7 p.p. mniej niż rok wcześniej). W stosunku do 2012 r. najwyższe przyrosty PKB i PKB *per capita* zanotował podregion gdański (o odpowiednio 18,9% i 14,7%).

¹ W cenach bieżących.

² Wzrost wartości PKB w regionie wyniósł 9,6%, podczas gdy w kraju 10,4%.

Ryc. 2. Produkt Krajowy Brutto *per capita* w województwie pomorskim w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

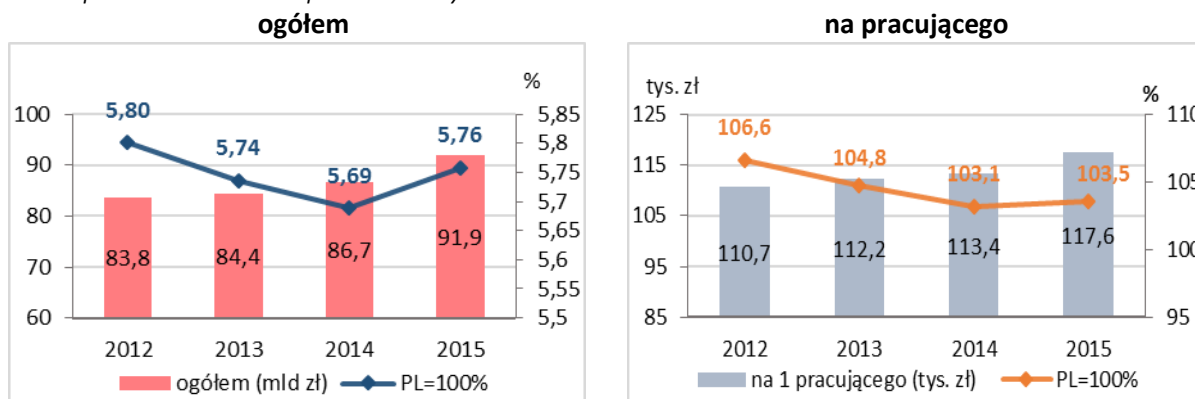

Pomorskie zajmuje 7. lokatę pod względem wartości dodanej brutto (5,8% wartości krajowej). W latach 2012-2015 wzrosła ona o 9,7%, co było 9. wynikiem w kraju. Podobnie jak w przypadku PKB, najniższą dynamikę zanotowano w 2013 r. Struktura wytwarzania WDB wskazuje na usługowy charakter pomorskiej gospodarki, ponieważ najwyższy, niemal 40% udział stanowiły sekcje G-L³ (37,3% w 2015 r., 4. lokata w kraju, spadek z 2. rok wcześniej). Udział przemysłu i budownictwa kształtował się w latach 2012-2015 na poziomie około 35%, co stawiało region na 10. miejscu w kraju (36,0% w 2015 r.). Pozostałe usługi (sekcje M-T) odpowiadały za wytwarzanie ¼ wartości pomorskiego WDB (10. lokata). Jednym z najniższych był wkład rolnictwa (2,0%, 12. lokata).

Analogicznie kształtowała się struktura pracujących, w której największy udział w 2015 r. stanowili pracujący w sekcjach usługowych: G-L - 32,1% (2. lokata) oraz M-T - 30,8% (4. lokata), natomiast w przemyśle i budownictwie pracowało 28,7% mieszkańców (8. lokata), zaś w rolnictwie 8,4% (14. lokata). W porównaniu do 2012 r. nieznacznie zmalał udział pracujących w rolnictwie oraz sekcjach usługowych G-L, natomiast na niezmiennym poziomie pozostało znaczenie przemysłu i budownictwa. Wzrósł udział pracujących w usługach sekcji M-T.

Ryc. 3. Wartość dodana brutto w województwie pomorskim w latach 2012-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

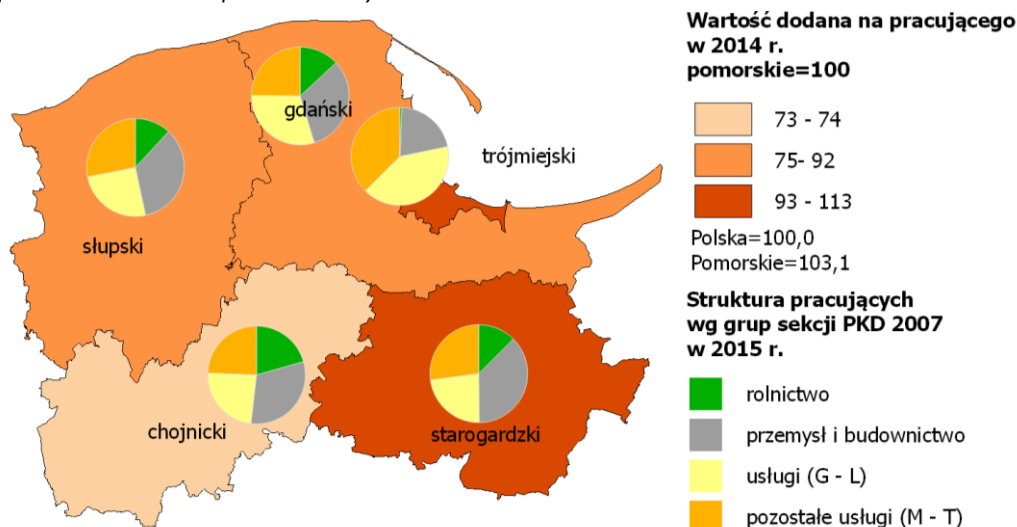
Pod względem wydajności pracy⁴ w 2015 r. region plasował się w czołówce krajowej – 117,6 tys. zł (4. lokata) i wobec 2012 r. zanotował przyrost o 6,2%. Na tę pozycję decydujący wpływ miała wysoka, również 4. lokata tle województw w sektorze usługowym - 113,8 tys. zł w 2014 r. W przemyśle i budownictwie, pomimo wzrostu wartości do 136,5 tys. zł, spadł na 6. lokatę z 3. w 2013 r.

³ Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja; działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości.

⁴ Mierzoną Wartością Dodaną Brutto na 1 pracującego.

Ryc. 4. Wartość dodana brutto na pracującego w 2014 r. i struktura pracujących w województwie pomorskim w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wewnątrzregionalne zróżnicowanie WDB jest analogiczne jak w przypadku PKB: największy udział w wartości wojewódzkiej i w stosunku do średniej wojewódzkiej przypadającej na 1 pracującego odnotował podregion trójmiejski (odpowiednio: 48,0% w 2015 r. i 113,0% w 2014 r.). Najmniejszy był natomiast udział podregionu chojnickiego (odpowiednio: 6,4% w 2015 r. i 72,8% w 2014 r.). Biorąc pod uwagę strukturę zatrudnienia, specjalizacją podregionu starogardzkiego jest przemysł i budownictwo, podregion chojnicki wyróżnia się pod względem wysokiego udziału rolnictwa, Trójmiasto natomiast cechuje się najwyższym w regionie odsetkiem pracujących w usługach.

Sytuacja demograficzna

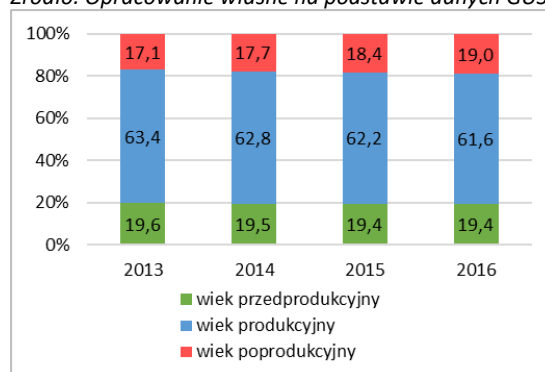
W 2016 r. województwo zamieszkiwało 2315,6 tys. osób. W regionie zanotowano najwyższy w kraju przyrost liczby mieszkańców w stosunku do roku poprzedniego (o 0,34%) oraz drugi najwyższy (po Mazowszu) w okresie 2013-2016 (o 0,86%). Pomorzanie stanowią 6% populacji kraju, z czego 64,2% mieszka w miastach (6. lokata). Na 1 km² powierzchni przypada 126 osób, co daje 6. pozycję pod względem gęstości wśród województw. Gęstość zaludnienia obszarów zabudowanych i zurbanizowanych jest jeszcze wyższa - 2409 osób w 2014 r.

Województwo od lat notuje najwyższy (choć malejący) przyrost naturalny, który w 2016 r. wyniósł 2,04‰. Pomorze cechuje się również bardzo wysoką atrakcyjnością osiedleńczą – w 2016 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło 15 osób na 10 tys. mieszkańców, plasując region na 2. miejscu w rankingu regionów. W rezultacie, Pomorskie notuje jeden z najwyższych w Polsce dodatni rzeczywisty przyrost liczby ludności.

Wpływa to na strukturę demograficzną, w której odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (19,4%) jest najwyższy w kraju wobec jednego z najniższych odsetka populacji w wieku poprodukcyjnym (19,0%, 13. lokata). Pomorzanie, choć relatywnie młodszy, podobnie jak mieszkańcy pozostałej części Polski starzeją się. Wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym nie jest w stanie zrównoważyć szybko rosnącej populacji w wieku poprodukcyjnym - w latach 2013-2016 zwiększyła się ona o 12,0% i był to 4. wynik, po województwie lubuskim, zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim.

Ryc. 5. Struktura ludności w województwie pomorskim w latach 2013-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Konkurencyjność gospodarki, atrakcyjność inwestycyjna regionu

Pomorskie należy do województw o ponadprzeciętnej atrakcyjności inwestycyjnej⁵. Zróżnicowana struktura gospodarki sprzyja lokowaniu szerokiego wachlarza inwestycji. Województwo posiada szczególną przewagę w zakresie przyciągania inwestycji z sektora usługowego oraz z branży zaawansowanych technologii. Decydują o tym przede wszystkim wysokiej jakości zasoby pracy, dobrze rozwinięty sektor instytucji otoczenia biznesu, rozwinięta infrastruktura społeczna, wysoka chłonność rynku oraz dobry stan środowiska przyrodniczego⁶. Klasyfikacja sektorowa ponad 60 największych inwestorów zagranicznych wskazuje na dominującą pozycję działalności usługowych i zaawansowanych technologicznie, w tym w szczególności: ICT reprezentowanej przez 18 inwestorów, BPO/SSC (15), logistyki i gospodarki morskiej (6), jak również sektora finansowego (3). W sektorze produkcyjnym uwagę zwraca branża elektroniczna (4) oraz motoryzacyjna (3 inwestycje)⁷. Sektory te wraz z biotechnologią oraz przetwórstwem rolno-spożywczym tworzą zestaw sektorów priorytetowych, które cechują się relatywnie najwyższymi szansami pozyskiwania nowych inwestycji⁸.

Niższa natomiast zdolność przyciągania inwestorów cechuje region w zakresie branży przemysłowej⁹. Niewątpliwym wpływem na taki stan rzeczy mogą mieć istniejące bariery. Mimo licznych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę drogową i kolejową, które poprawiły dostępność Pomorza z Warszawy oraz południowej Polski, aktualnym pozostaje problem braku dobrego połączenia z granicą zachodnią, które przybliżyłoby województwo do centrum gospodarczego Europy oraz zaktywizowało jego zachodnią część. Słabą stroną jest też ograniczona podaż odpowiednio dużych powierzchniowo, uzbrojonych terenów inwestycyjnych, m.in. w Specjalnych Strefach Ekonomicznych (Pomorskiej oraz Słupskiej), które stanowiłyby atrakcyjną ofertę dla dużych inwestorów.

Mimo tych ograniczeń, liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, utrzymuje region na stałej, 6. pozycji w kraju. Należy jednak zauważyć, że w 2015 r. liczba ta zmalała zarówno w porównaniu do roku poprzedniego, jak również wobec 2012 r.

Województwo jest zróżnicowane przestrzennie pod względem atrakcyjności dla lokowania działalności gospodarczej. Najbardziej atrakcyjny, szczególnie dla działalności zaawansowanej technologicznie oraz usługowej, jest podregion trójmiejski. Podregion słupski charakteryzuje się przeciętną atrakcyjnością dla działalności przemysłowej. Pozostałe obszary cechują się niższym potencjałem przyciągania kapitału, choć każdy z nich dysponuje kombinacją unikatowych atutów i zasobów.

Wartość nakładów brutto na środki trwałe plasuje województwo na 7. miejscu w kraju. W 2014 r. osiągnęły wartość 20,2 mld zł, co okazało się wynikiem lepszym o 8,9% niż w 2011 r. Mimo, że wartość ta była trzykrotnie wyższa niż w województwach: lubuskim, świętokrzyskim i opolskim, to jednak dwukrotnie niższa niż na Śląsku i prawie 4-krotnie niższa niż na Mazowszu.

Również na 7. miejscu Pomorskie plasuje się pod względem wielkości nakładów inwestycyjnych, które wyniosły w 2015 r. 16,8 mld zł i były o 11% wyższe niż rok wcześniej. Dominowały (58,1%) nakłady w sektorze prywatnym (9,7 mld zł), które wzrosły wobec 2012 r. o 19,5%. W sektorze publicznym przyrost był niższy (4,8% wobec 2012 r.). W relacji do PKB w cenach bieżących udział nakładów inwestycyjnych wyniósł 16,2%, co było najwyższym wynikiem od 2012 r.

⁵ W rankingu *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016*, opracowanym przez zespół H. Godlewskiej-Majkowskiej (SGH) województwo zajęło 4. lokatę. Na wyższych pozycjach uplasowały się: mazowieckie, śląskie oraz dolnośląskie. Z kolei w rankingu *Atrakcyjności inwestycyjnej województw i podregionów Polski 2016*, opracowywanym przez IBnGR województwo zajęło 8. lokatę, przy niewielkim dystansie dzielącym od poprzedzających: Zachodniopomorskiego, Łódzkiego oraz cechując się zdecydowanie niższą atrakcyjnością w porównaniu ze: Śląskiem, Dolnym Śląskiem, Mazowszem, Małopolską i Wielkopolską.

⁶ Por. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2016*, IBnGR.

⁷ Na podstawie informacji Giganci Światowego Biznesu w Pomorskiem, <http://www.investinpomerania.pl/gospodarkaregionu/giganci-swiatowego-biznesu-w-pomorskiem.html> (dostęp 24.01.2017).

⁸ <http://www.investinpomerania.pl/gospodarka-regionu/branze-o-najwiekszym-potencjale-inwestycyjnym.html> (dostęp 24.01.2017).

⁹ W raporcie SGH *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016* w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej dla przemysłu województwo pomorskie uplasowało się w grupie C (za dolnośląskim, śląskim, mazowieckim, łódzkim, małopolskim).

Pomorskie od lat charakteryzuje się rosnącym, wysokim na tle kraju wskaźnikiem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności (1239 w 2016 r., 4. lokata)¹⁰. Największa koncentracja podmiotów gospodarczych występuje w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta oraz w obszarach funkcjonalnych większych miast, a także sezonowo w pasie nadmorskim. Potencjał MŚP wciąż nie jest w pełni wykorzystywany, m.in. z powodu barier w dostępie do kapitału oraz niskiej aktywności we wdrażaniu innowacji. Choć niewielki odsetek firm wdraża innowacje, to te, które to robią, osiągają jedne z najlepszych efektów w kraju, czego dowodzi fakt, że pomorskie przedsiębiorstwa przemysłowe notują najwyższe w kraju udziały przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach ze sprzedaży ogółem. Najwyższy w kraju jest również udział sprzedaży wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych w sprzedaży ogółem w przemyśle - 21,0% w 2015 r., choć od 2012 r. odsetek ten sukcesywnie spada. Udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach ze sprzedaży ogółem w ostatnich latach maleje (z 12 % w 2012 r. do 5 % w 2015 r.), ale na tle innych województw jest to wciąż stosunkowo dobry rezultat (5. lokata).

Województwo utrzymuje wysoką 4. pozycję w kraju pod względem nakładów na B+R w relacji do PKB. Na przestrzeni 4 lat relacja ta wzrosła z 0,71% w 2011 r. do 1,05% w 2014 r. Wysoki jest również stosunek nakładów na B+R sektora przedsiębiorstw do PKB, który wzrósł w analizowanym okresie niemal dwukrotnie - do 0,61%. Sukcesywnie rośnie również zatrudnienie w B+R, które w 2015 r. wyniosło 9,4 tys. osób (o 15% więcej niż w 2012 r.) i uplasowało region na 6. miejscu w kraju. Wykorzystanie potencjału naukowo-badawczego w regionie nie jest jednak satysfakcjonujące. Związane jest to z wysokim ryzykiem wdrożeń wyników badań, a także brakiem wypracowanych mechanizmów i form współpracy nauki z biznesem i brakiem wiedzy odnośnie procesu komercjalizacji.

Pomorskie oferuje znaczącą liczbę wysoko wykształconej kadry w różnych dziedzinach. Poziom wykształcenia mieszkańców Pomorza systematycznie rośnie i w 2016 r. więcej niż co czwarty (26,3%)¹¹ mieszkaniec regionu w wieku 15-64 lat legitymował się wykształceniem wyższym, co zapewniło 3. wynik w kraju.

Rynek pracy

Wg BAEL w 2016 r. w Pomorskiem zanotowano spadek liczby aktywnych zawodowo, ale w porównaniu do 2013 r. zwiększyła się ona o 5,2%, co było 6. wynikiem w kraju. W tym okresie znacząco (o 40,0%) spadła liczba bezrobotnych - do 60,0 tys., ale na tle innych województw był to dopiero 9. wynik. Współczynnik aktywności zawodowej¹² mieszkańców wyniósł w 2016 r. 57,9%, co dało 3. miejsce w Polsce, a w porównaniu do 2013 r. był wyższy o 2,1 p.p., co było drugim najwyższym przyrostem w kraju. Pomorskie notuje wysokie na tle kraju współczynniki aktywności zawodowej kobiet - 49,4% (2. lokata) i mężczyzn - 67,1% (3. lokata). Wskaźnik zatrudnienia¹³ osób w wieku 15-64 lata wzrósł w analizowanym okresie o 6,4 p.p. do 65,6% w 2016 r., co dało 4. pozycję w Polsce. Korzystne zmiany obserwowane są także w grupie osób w wieku 55-64 lata (wzrost z 40,6% do 49,2%).

Populacja pracujących w gospodarce narodowej w 2015 r. wyniosła 798,2 tys.¹⁴ osób, tj. o 3,0% więcej niż rok wcześniej i o 7,7% więcej niż w 2012 r. W 2016 r. na 1000 mieszkańców przypadało 238 osób pracujących¹⁵, tj. o 17 więcej niż w 2013 r. Struktura pracujących jest zbieżna ze strukturą krajową - największy udział stanowią pracujący w usługach - w 2015 r. 62,9%, a następnie w przemyśle i budownictwie - 28,7%.

¹⁰ W porównaniu z 2013 r. było ich o 55 więcej, a w porównaniu do 2015 r. - więcej o 17.

¹¹ Wobec 23,1% w 2013 r.

¹² Procentowy udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

¹³ Procentowy udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

¹⁴ Dane bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego; według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

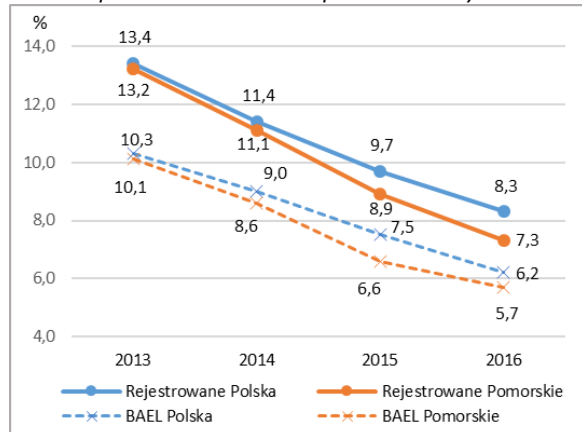
¹⁵ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

W 2016 r. nastąpiło dalsze ograniczenie bezrobocia. W porównaniu do 2013 r. zmniejszenie o 50,0 tys. populacji bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (do 64,1 tys.) spowodowało spadek stopy bezrobocia do poziomu 7,3% (wobec 8,3% w kraju, 5. miejsce). Niski w porównaniu z innymi regionami jest udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynoszący w 2016 r. 4,5% (3. lokata) wobec 7,8% trzy lata wcześniej.

Według BAEL, skala bezrobocia była jeszcze niższa niż podają rejestry PUP - 5,7% wobec 6,2% w kraju (9. lokata), natomiast w grupie osób w wieku produkcyjnym wyniosło ono 5,9%. W latach 2013-2016 bezrobocie rejestrowane spadło niemal o 6 p.p., natomiast wg BAEL o 4,4 p.p.

Ryc. 6. Stopa bezrobocia w latach 2013-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

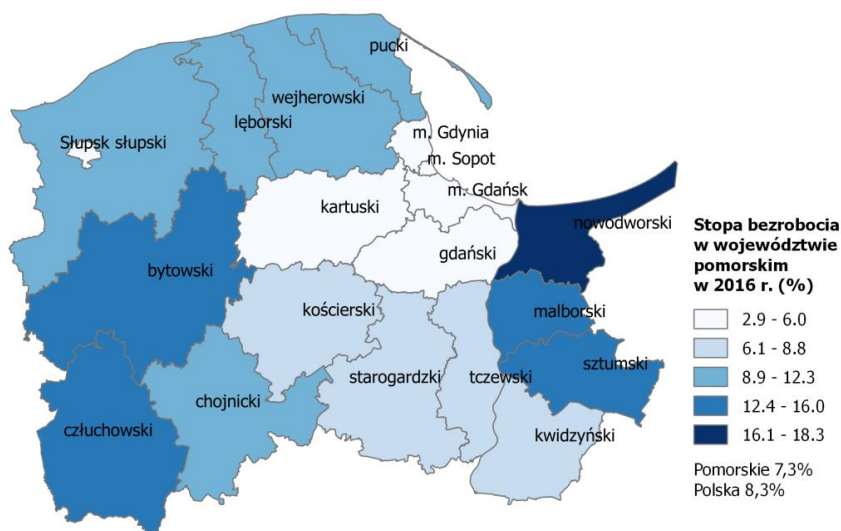

W województwie pomorskim najwyższą stopę bezrobocia notują wschodnie i zachodnie powiaty: nowodworski, malborski, sztumski oraz człuchowski i bytowski. Należy jednak zauważyć, że od 2013 r. sztumski i nowodworski zanotowały najwyższy spadek tego wskaźnika (w grupie tej był również powiat lęborski i starogardzki). Najniższe bezrobocie nieustannie cechuje Sopot (2,9%).

Ryc. 7. Stopa bezrobocia rejestrowanego w

powiatach województwa pomorskiego w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jakość życia

Mieszkańcy województwa są bardziej zadowoleni z życia niż osoby z innych regionów Polski (2. miejsce w 2013 i 2015 r.). Od lat region charakteryzuje się również najwyższym odsetkiem zadowolonych z miejscowości zamieszkania (w 2015 r. - 73,7%)¹⁶.

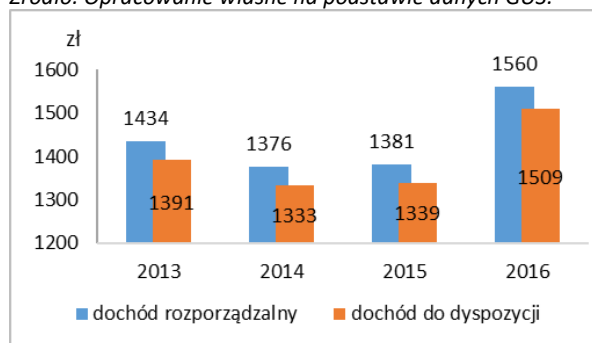
Sytuacja materialna pomorskich gospodarstw domowych jest na tle kraju stosunkowo dobra. W 2016 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny *per capita* stanowił niemal 106% średniej krajowej i był trzecim najwyższym dochodem w kraju. Na podobnym poziomie kształtował się dochód

¹⁶ Obracht-Prondzinski C. (red.), 2016, Warunki i jakość życia w województwie pomorskim. Raport z badań 2000-2015, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk.

do dyspozycji¹⁷. Jednak w porównaniu z 2013 r. oba typy dochodów rosły wolniej niż średnio w kraju (nieco ponad 8% wobec ponad 13%).

Ryc. 8. Przeciętny miesięczny dochód w województwie pomorskim w latach 2013-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Maleje odsetek członków gospodarstw domowych żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa¹⁸. Pomiędzy rokiem 2013 i 2016 zanotowano najwyższy w kraju spadek wartości wskaźnika (z 19,2% do 12,5%, wobec 13,9% w kraju), dzięki czemu województwo uplasowało się na 9. miejscu¹⁹. Czynnikiem który przyczynił się do obniżenia tego wskaźnika było po części wprowadzenie od kwietnia 2016 r. świadczenia w ramach programu *Rodzina 500 plus*.

Pozytywnym wskaźnikiem jakości życia jest niski i niższy niż średni dla kraju wskaźnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych wynoszący 3,6‰ w 2016 r. Od 2013 r. zmniejszył się o 0,7 pp. i plasuje Pomorskie na dobrej 12. lokacie²⁰.

Infrastruktura techniczna i społeczna

W latach 2013-2015 łączna długość dróg ekspresowych i autostrad w województwie pomorskim nie zmieniła się wynosząc 138 km. Poziom rozwoju sieci dróg szybkiego ruchu oraz autostrad mierzony gęstością sieci (7,6 km na 1000 km²) jest niższy niż przeciętnie w Polsce (9,8 km na 1000 km²) i plasuje Pomorskie na 9. pozycji wśród województw. Ponadprzeciętnie jest natomiast rozwinięta sieć dróg wojewódzkich. Ich długość sięga 1,8 tys. km, przekładając się na średnią gęstość 9,8 km na 100 km². Realizacja inwestycji w obszarze infrastruktury drogowej przyczyniła się do sukcesywnej poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego mierzonego liczbą ofiar śmiertelnych na 10 tys. osób. W latach 2012-2015 odnotowano spadek omawianego wskaźnika z 78 do 74. Skala prac remontowych nie równoważy tempa, w jakim pogarsza się stan techniczny nawierzchni dróg. W 2016 r. w stanie dobrym znajdowało się 66,2% odcinków dróg krajowych, podczas, gdy w 2013 r. było ich 80,4%. Trend spadkowy cechował również odsetek odcinków dróg wojewódzkich charakteryzujących się dobrym oraz zadowalającym stanem technicznym. W 2015 r. spadł do 40% wobec 47,7% w 2011 r.

Mocno odczuwalnym problemem związanym z rozwojem sieci drogowej jest lokalne przeciążenie układu drogowego. Dotyczy to w szczególności Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta, a zauważalny jest zwłaszcza na trasie średnicowej i trasach dojazdowych do Obwodnicy Trójmiasta oraz samej Obwodnicy (zwłaszcza w okresie wakacyjnym).

Pomorskie pozytywnie wyróżnia się pod względem gęstości linii kolejowych. Wartość omawianego wskaźnika sięga 6,7 km na 100 km²²¹ i plasuje region na 5. pozycji w rankingu województw. Stopniowo poprawia się też stan rozwoju infrastruktury kolejowej. Dzięki inwestycjom na linii 226 oraz 250 w ciągu trzech lat wzrosła długość linii zelektryfikowanych do 464 km (2015 r.). Za sprawą budowy Pomorskiej Kolei Metropolitalnej przez Samorząd Województwa Pomorskiego rekordowo w skali kraju zwiększyła się długość linii normalnotorowych (dwu i więcej torowych). Problemem jest wyczerpująca się

¹⁷ Dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki. Przeznaczony jest na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności.

¹⁸ Relatywna granica ubóstwa - 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) gospodarstw domowych.

¹⁹ Licząc od najwyższej do najniższej wartości wskaźnika.

²⁰ Licząc od najwyższej do najniższej wartości wskaźnika.

²¹ Linie normalnotorowe.

przepustowość linii kolejowych w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta, zagrażająca brakiem możliwości zwiększenia częstotliwości kursowania pociągów pasażerskich, jak również ograniczająca obsługę dynamicznie rozwijających się portów w Gdańsku i Gdyni. Niezadowolający pozostaje również stan infrastruktury towarzyszącej. Zauważalna jest jednak chęć niektórych samorządów do przejmowania infrastruktury dworcowej, w tym jej przystosowanie do stworzenia węzłów integracyjnych.

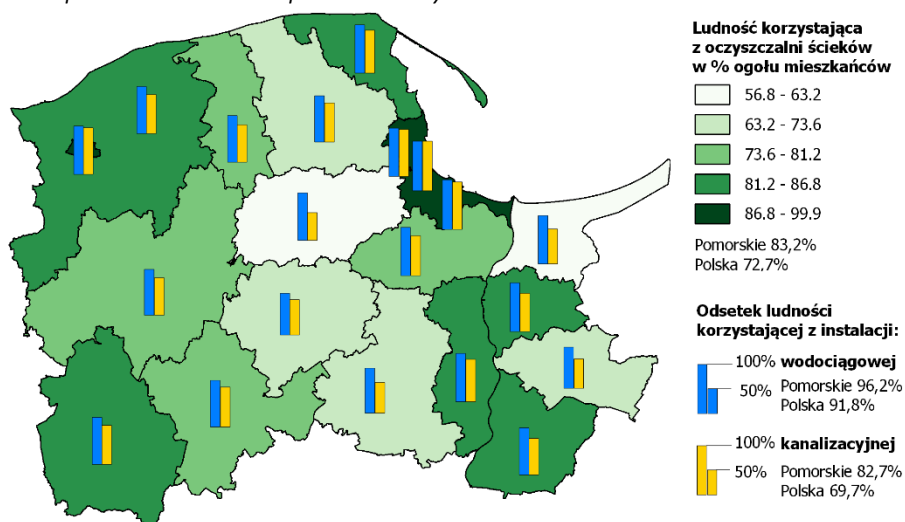
Dynamicznie rozwija się Port Lotniczy Gdańsk im. Lecha Wałęsy. W 2016 r. obsłużono 4,0 mln podróżnych, czyli o ponad 40% więcej niż w 2013 r. (2,9 mln), co umacnia jego pozycję portu na 3. miejscu w kraju.

Znaczącym wyzwaniem rozwojowym w obszarze infrastruktury jest poprawa dostępności transportowej zachodniej części regionu. To część Pomorza Środkowego – charakteryzującego się najniższym w kraju poziomem rozwoju gospodarczego oraz najniższą w Polsce dostępnością transportową. W szczególności problemem pozostaje czas dojazdu do stolicy województwa. W powyższym kontekście rezygnacja z budowy odcinka drogi S6 relacji Słupsk- Gdańsk przyczyni się do dalszej marginalizacji społeczno-gospodarczej Ziemi Słupskiej.

Od lat Pomorskie deklasuje pod względem dostępu do infrastruktury komunalnej większość województw, zajmując czołowe miejsca w odniesieniu do odsetka ludności korzystającej z kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków. Zbiornicza kanalizacja sanitarna obsługuje 82,7% mieszkańców (w 2015 r. w stosunku do 2012 r. nastąpił wzrost o 5,5 p.p.), a oczyszczalnie ścieków - 83,3% (w latach 2013 -2016 wzrost o 0,2 p.p.), przy średnich krajowych odpowiednio: 69,7% i 73,5%. Cechą charakterystyczną są niewielkie na tle kraju, choć nadal bardzo znaczące, dysproporcje pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi w dostępie do systemów odbioru i oczyszczania ścieków. Biorąc pod uwagę rozwój sieci kanalizacyjnej skala różnicowania pomiędzy miastem, a wsią sięga 34 p.p. (dla Polski różnica to prawie 51 p.p.), zaś w przypadku odsetka mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków 33 p.p. (dla Polski 54 p.p.). To argumenty potwierdzające tezę o najlepiej rozwiniętej w Polsce infrastrukturze odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych.

Ryc. 9. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków i usług sieciowych w Pomorskiem w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pomorskie cechuje się również wysokim poziomem rozwoju sieci wodociągowej, do której dostęp posiada 98,7% mieszkańców miast oraz 91,5% mieszkańców obszarów wiejskich. Rośnie długość czynnej sieci gazowej w 2015 r. sięgając 6,6 tys. km (o 15% więcej niż w 2012 r.). Niespełna połowa (49,1%) mieszkańców województwa korzysta z instalacji gazowej (średnia krajowa to 52,1%). Charakterystyczny jest wzrost odsetka korzystających z instalacji mieszkających na wsi (10,9% w 2015 r. wobec 8,4% w 2012 r.) oraz jego spadek w przypadku mieszkańców miast (70,2% względem 71,8%).

Województwo oferuje szerokie możliwości uczestnictwa w kulturze dzięki wykorzystaniu zarówno zasobów materialnych dziedzictwa kulturowego, jak i potencjału licznych instytucji kultury. Pomorzanie chętnie korzystają z ich oferty. Liczba widzów i słuchaczy odwiedzających teatry

i instytucje muzyczne jest coraz większa, w 2016 r. wyniosła 497 osób na 1000 ludności, co plasuje region na 4. miejscu w kraju. Wiąże się to z licznymi inwestycjami w obiekty kultury oraz działalnością instytucji kultury na obszarze największych miast. Oferują one program o wysokim poziomie artystycznym, stanowiący zarazem atrakcję turystyczną²². Na uwagę zasługuje także ponadprzeciętne w skali kraju zainteresowanie mieszkańców korzystaniem z bibliotek publicznych. W latach 2013-2016 r. liczba czytelników na 1000 ludności niemal się nie zmieniła (nieznacznie wzrosła z 161 do 162), co w świetle obserwowanej powszechnie tendencji spadkowej należy uznać za sukces.

W ostatnich latach w województwie pomorskim zwiększyła się liczba placówek wychowania przedszkolnego i miejsc, którymi one dysponują, co jest związane m.in. ze wsparciem dla działań związanych z upowszechnieniem edukacji przedszkolnej, którymi były także projekty współfinansowane ze środków europejskich. W 2016 r. w regionie funkcjonowało 1382 placówek wychowania przedszkolnego, co dało wynik o ponad 4% większy względem 2013 r. W tym samym okresie liczba miejsc w przedszkolach zwiększyła się o ok. 7%, a w punktach przedszkolnych liczba ta wzrosła o 35%. W efekcie, udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2013-2016 wzrósł o 6 p.p. Nadal jednak jest to wartość o niemal 5 p.p. niższa od średniej krajowej. Uwagę zwraca załamanie obserwowanego do 2015 r. trendu wzrostowego. To efekt zdecydowanego spadku liczby dzieci młodszych niż 4-letnie, objętych wychowaniem przedszkolnym. Prawdopodobnie to wynik pozostania w przedszkolach dzieci 6-letnich (w latach 2015-2016 wzrost o 7,3 tys.) ograniczającego dostępność miejsc dla dzieci młodszych, jak również innych czynników, takich jak np. świadczenie wychowawcze w ramach Programu *Rodzina 500 plus*, skłaniających do przedłużonej opieki w domach, czy też wzrostu dostępności opieki w żłobkach²³.

Potencjałem edukacyjnym Pomorza jest obecność uczelni wyższych. Chociaż wskaźnik liczby studentów przypadających na 10 tys. mieszkańców w regionie w ostatnich latach spada, to jednak wciąż utrzymuje się powyżej średnich wartości dla kraju (w 2016 r. wyniósł 401 - 4. miejsce w Polsce). Pomorskie uczelnie wyższe plasują się poza ścisłą czołówką ośrodków akademickich w kraju. Na ich miejsce ma również wpływ niższy od średniej ogólnopolskiej odsetek studentów cudzoziemców (w 2016 r. 3,2%, 9. miejsce, przy 4,8% w Polsce). Niemniej jednak zarówno Gdański Uniwersytet Medyczny, jak i Politechnika Gdańska, sukcesywnie poprawiając w ostatnich latach swoją pozycję, mieszczą się wśród dziesięciu najlepszych uczelni w kraju²⁴.

W regionie odnotowuje się wzrost liczby nowych zachorowań z powodu niektórych chorób cywilizacyjnych, w tym cukrzycy, chorób układu krążenia i nowotworów. W latach 2012-2015 liczba zgonów na 1000 ludności wzrosła z 8,95 do 9,13, nadal jednak podobnie jak w województwie podkarpackim, była jedną z najniższych w kraju. Głównymi przyczynami zgonów mieszkańców Pomorskiego są choroby układu krążenia - w 2015 r. stanowiły one 41,1% wszystkich zgonów. Jest to wartość niższa niż średnia w Polsce (45,7%). Drugą główną przyczynę zgonów mieszkańców stanowią choroby nowotworowe. Pomorskie lokuje się wśród województw o najwyższej zachorowalności, ale przeciętnej umieralności na nowotwory złośliwe. Niekorzystne statystyki zachorowalności mogą się wiązać z wyższą od przeciętnej wykrywalnością. W 2014 r. standaryzowany współczynnik zachorowalności na nowotwory złośliwe na 100 tys. ludności wyniósł 291,3 dla mężczyzn (Polska - 260,1) i 244,7 dla kobiet (Polska - 217,9)²⁵. W porównaniu z 2011 r. pozytywnie należy ocenić spadek omawianych wskaźników z poziomu 296,9 (mężczyźni) oraz 235,1 (kobiety). Wskaźnik zgonów z tego powodu, mimo, iż wyższy od przeciętnej w kraju, w 2015 r. stawia województwo dopiero na 8. miejscu wśród województw.

²² Przykładem może być rozbudowa *Teatru Muzycznego im. Danuty Baduszkowej w Gdyni*, budowa siedziby *Gdańskiego Teatru Szekspirowskiego*, czy *Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku*.

²³ Liczba dzieci o objętych opieką żłobkową wzrosła o 367, co w niewielki stopniu mogło wpłynąć na obserwowane w opiece przedszkolnej zmiany.

²⁴ Wg rankingu *Perspektyw z 2017 r.* najlepszą pomorską uczelnią jest GUMed, – 8. pozycja wśród wszystkich uczelni w kraju (11. w 2014 r.) i 2. pozycja wśród uczelni medycznych. Politechnika Gdańska plasuje się na 10. pozycji wśród wszystkich uczelni w kraju i na 4. miejscu wśród publicznych uczelni technicznych.

²⁵ Nowotwory złośliwe w Polsce w 2014 r., Ministerstwo Zdrowia, 2015 r.

Pomorskie wciąż cechuje się gorzej niż przeciętnie w Polsce rozwiniętą infrastrukturą ochrony zdrowia. Liczba łóżek szpitalnych w 2016 r. przypadających na 10 tys. mieszkańców wynosząca 39,4 (przy średniej ogólnopolskiej sięgającej 48,6) plasuje województwo na ostatnim miejscu w kraju. Negatywnie należy również oceniać wzrastający dystans rozwojowy w tym obszarze²⁶.

Do niejednoznacznych wniosków prowadzą analizy liczebności kadry medycznej. W relacji do liczby mieszkańców rośnie liczba lekarzy²⁷ (z 19,6 na 10 tys. ludności w 2007 r. do 22,3 w 2015 r.). Wartość wskaźnika plasuje jednak Pomorskie poniżej średniej ogólnopolskiej (23,0), tj. na 11. miejscu. Jeszcze gorszą 15. pozycję region zajmuje pod względem dostępności pielęgniarek i położnych (na każde 10 tys. mieszkańców przypada ich zaledwie 49,0, przy 57,2 przeciętnie w Polsce). Problem ten ma wymiar ponadregionalny. Szczególnie niską dostępnością pielęgniarek i położnych cechują się województwa Polski zachodniej (poza Śląskiem) oraz północnej. Co gorsza, obszary te charakteryzują się wyższą od ogólnopolskiej dynamiką niekorzystnych zmian²⁸. Jednym z problemów pomorskiego systemu ochrony zdrowia pozostaje nierównomierne rozmieszczenie podmiotów leczniczych, a tym samym ograniczona dostępność do świadczeń zdrowotnych, zwłaszcza specjalistycznej opieki medycznej na obszarach wiejskich i w małych miastach. Wciąż słabo rozwinięty jest środowiskowy system opieki medycznej, występuje zbyt duża koncentracja na leczeniu szpitalnym przy stosunkowo słabo rozwiniętej sieci opieki domowej. Problem ten dotyczy zwłaszcza takich dziedzin jak psychiatria, geriatryka, opieka długoterminowa i rehabilitacja. Zauważa się także niewystarczające dostosowanie infrastruktury i organizacji systemu zdrowia do procesów demograficznych (zmiany struktury wiekowej ludności).

Finanse samorządu terytorialnego

Od 2013 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego województwa przewyższają wydatki²⁹. Na sięgającą w 2016 r. 506,5 mln zł nadwyżkę budżetową w największym stopniu wpłynęła sytuacja budżetowa gmin, w których różnica dochodów oraz wydatków budżetowych kształtowała się na poziomie 461,9 mln zł. Biorąc pod uwagę budżety wszystkich JST w regionie w latach 2013-2016 odnotowano 16,5%-owy wzrost dochodów przy niespełna 13%-owym wzroście wydatków. Wzrost dochodów budżetowych był efektem poprawiającej się koniunktury gospodarczej, która przełożyła się na większe dochody z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych, jak również dynamicznego wzrostu wynagrodzeń przekładającego się na wzrost wpływów budżetowych z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych. W omawianym okresie dochody własne gmin wzrosły o 17%, powiatów o 29%, zaś województwa o 3,5% (co nie wyrównało spadku kwoty dotacji i subwencji przekładając się na 15%-owy spadek dochodów ogółem)³⁰.

W ślad za zmieniającymi się dochodami podążała wysokość wydatków. W przypadku gmin oraz powiatów odnotowano ich wzrost, sięgający odpowiednio 7,4% oraz 16,1%. Natomiast samorząd województwa ograniczył wydatkowane środki o 15%, zmniejszając wydatki majątkowe inwestycyjne o 30,1%³¹. Zjawisko to również zaobserwowano w budżetach gmin, gdzie majątkowe wydatki inwestycyjne spadły o 31,8%. W przypadku powiatów odnotowano natomiast wzrost tej kategorii o niemal 26%. Podsumowując w latach 2013-2016 majątkowe wydatki inwestycyjne wszystkich JST zmniejszyły się o 610,4 mln zł czyli o 27,8%.

Pomorskie jednostki samorządu terytorialnego cechują się ponadprzeciętną w skali kraju zamożnością, biorąc pod uwagę wysokość dochodów na mieszkańca. W 2016 r. przeciętny dochód na mieszkańca gminy kształtował się na poziomie 4,9 tys. zł (107% średniej ogólnopolskiej), powiatu – 1,0 tys. zł (107% średniej ogólnopolskiej, województwa zaś 0,3 tys. zł (90% wskaźnika ogólnopolskiego). Na poziomie wojewódzkim i powiatowym na każdego mieszkańca w Pomorskiem wydawano kwotę porównywalną

²⁶ W 2013 r. wartość wskaźnika dla województwa pomorskiego sięgnęła 41,2, przy średniej ogólnopolskiej na poziomie 49,0.

²⁷ Lekarze pracujący wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. ludności, BDL GUS.

²⁸ Pielęgniarki i położne – personel pracujący wg podstawowego miejsca pracy BDL GUS.

²⁹ W przypadku powiatów od 2014 r.

³⁰ To m.in. efekt spadku dotacji przekazanych w ramach programów finansowych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich.

³¹ Jest to odsetek niższy od przeciętnego w kraju sięgającego 51,5%.

z dochodami, natomiast w przypadku gmin – nieco mniej – 4,7 tys., (co było jednak kwotą większą o 7% większą od średniej ogólnopolskiej – 4,4 tys.).

W konsekwencji zaistniałych trendów w latach 2013-2016 zmieniały się wydatki związane z obsługą długu publicznego. W województwie w 2013 r. wydatki na obsługę długu publicznego JST wszystkich szczebli na 1000 zł dochodów budżetów JST sięgały 16,9 zł, przy średniej ogólnopolskiej na poziomie 15,8 zł. Od 2015 r. omawiany wskaźnik przyjmuje sukcesywnie niższe wartości, kształtując się na poziomie 8,3 zł w 2016 r. (kraj 9,5 zł).

Wykorzystanie funduszy unijnych

W województwie pomorskim w latach 2007-2016 w ramach RPO WP 2007-2013 i 2014-2020 podpisano 2199 umów na realizację projektów na kwotę 11,0 mld zł. Wartość dofinansowania projektów w ramach umów została określona na kwotę 7250,4 mln zł, w tym dofinansowanie z UE – 6975,9 mln zł. Do końca 2016 r. na rzecz beneficjentów dokonano płatności ze środków UE w wysokości 4198,9 mln zł, czyli na 60,2% zaplanowanej w umowach kwoty (w tym z perspektywy 2007-2013 99,4% zaplanowanej kwoty, a z perspektywy 2014-2020 – 8,8%).

Dofinansowanie projektów z budżetu UE na 1 mieszkańca województwa wyniosło 3013 zł³². Wystąpiło zróżnicowanie wartości dofinansowania w ramach poszczególnych kierunków interwencji³³. Najwięcej środków z UE w województwie zostało skierowanych na projekty transportowe (ich udział w całkowitym dofinansowaniu z UE w województwie stanowił 26,0%). Drugim w kolejności obszarem wsparcia beneficjentów było wsparcie przedsiębiorczości oraz sfery B+R (22,2% całkowitej wartości dofinansowania z UE w województwie). Duże znaczenie miały tu kosztowne projekty o charakterze ponadlokalnym lub ogólnoregionalnym, realizowane przez Samorząd Województwa, uczelnie oraz instytucje wspierające biznes. Następne w kolejności było dofinansowanie projektów związanych z rozwojem zasobów ludzkich (10,8%). Na obszary: kultura, turystyka, rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna przypadło po 10,2% środków europejskich skierowanych do województwa. Dofinansowanie z UE na projekty z obszaru środowiska stanowiło 9,1% dofinansowania w województwie, a w przypadku projektów energetycznych było to 7,8%. Najmniejszą ilością środków europejskich wsparto obszar społeczeństwa informacyjnego (3,7%). W ramach poszczególnych kierunków interwencji średnie dofinansowanie na 1 mieszkańca charakteryzowało się silnym zróżnicowaniem: od 784 zł w przypadku projektów transportowych i 667 zł projektów z zakresu rozwoju przedsiębiorczości i B+R, do 112 zł w przypadku projektów z zakresu społeczeństwa informacyjnego.

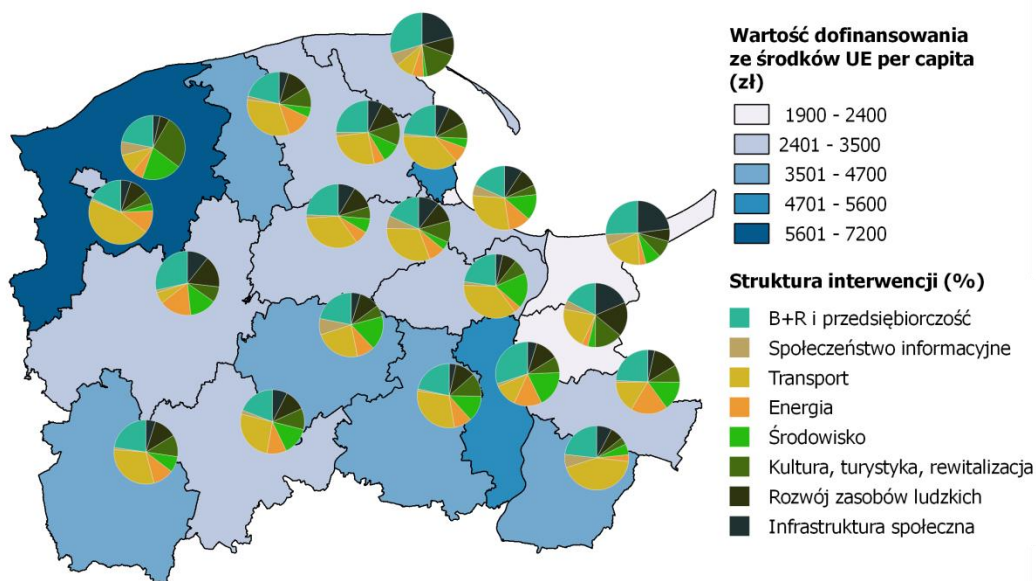
Na poziomie powiatów struktura dofinansowania wg kategorii interwencji była również zróżnicowana. Największy udział projektów transportowych w całkowitym dofinansowaniu wystąpił w powiecie tczewskim (45,5%) i kwidzińskim (43,3%), sfery badawczo-rozwojowej i wsparcia przedsiębiorczości w powiecie nowodworskim (30,0%), Słupsku (29,6%) i powiecie bytowskim (28,5%). Projekty związane z rozwojem zasobów ludzkich stanowiły wysoki procent w strukturze dofinansowania w Gdańsku (17,3%) i powiecie bytowskim (16,0%), dofinansowanie projektów z obszaru kultury, turystyki i rewitalizacji wysoką rangę miało w Sopocie (26,8%), a infrastruktury społecznej w Gdyni (23,0%). Największe udziały dofinansowania projektów środowiskowych zanotowano w Sopocie (20,2%) i powiecie nowodworskim (18,5%), natomiast z zakresu społeczeństwa informacyjnego w powiecie kościerskim (8,2%).

³² Wartość na podstawie zawartych umów. Wartość na podstawie wypłaconych kwot do końca 2016 r. wyniosła 1813 zł.

³³ Dane na podstawie zawartych umów.

Ryc. 10. Struktura dofinansowania powiatów ze środków UE w ramach RPO WP 2007-2013 i 2014-2020 wg kierunków interwencji (stan na koniec 2016 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KSI SIMIK 07-13 oraz SL2014.

Polityka miejska

W 2013 r. uchwałą Zarządu Województwa Pomorskiego została przyjęta *Koncepcja Zrównoważonej Polityki Miejskiej Województwa Pomorskiego*³⁴. Dokument, oparty na szerokiej analizie bieżącej sytuacji pomorskich miast, formułuje podstawowe zasady oraz priorytety polityki wobec miast i ich obszarów funkcjonalnych, które powinny być brane pod uwagę w prowadzeniu polityki rozwoju województwa. Pozwala również wyodrębnić problemy, które powinny i mogą być rozwiązywane na różnych poziomach zarządzania - od problemów właściwych dla poziomu lokalnego, poprzez te, dla których istotne jest spojrzenie z perspektywy regionu i podjęcie interwencji w kontekście całej sieci osadniczej, kończąc na tych, których rozwiązanie wymaga zmian systemowych i prawnych z poziomu krajowego. Nadrzędnym priorytetem wyznaczonym w *Koncepcji* jest wzrost konkurencyjności i spójności społecznej, gospodarczej oraz terytorialnej regionu przez zrównoważony rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych, tj. policentryczny i zrównoważony system osadniczy (rozwój transportu zbiorowego i drogowego), wysoką jakość środowiska miejskiego oraz struktur miejskich (rewitalizacja, ograniczenie suburbanizacji), wszechstronne wykorzystanie potencjałów miast (gospodarczego, społecznego i kulturowego). Koncepcja wyróżnia trzy poziomy (lokalny, wojewódzki, krajowy) rekomendowanych kierunków działań, mających przyczynić się do realizacji powyższych priorytetów. Nie określa jednak wskaźników monitorowania owych priorytetów ani źródeł finansowania działań mających przyczynić się do ich realizacji.

Nadrzędnym dokumentem regionalnym, który uwzględnia zróżnicowania terytorialne, jest przyjęta w 2012 r. *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020* (SRWP). Określono w niej obszary strategicznej interwencji (OSI), które w wybranych kierunkach działań dotyczą obszarów miejskich m.in. w zakresie: pozyskiwania inwestycji zewnętrznych (OMT), umiędzynarodowienia uczelni wyższych (OMT i Słupsk) i wsparcia subregionalnych ośrodków szkolnictwa zawodowego (Słupsk, Chojnice-Człuchów, Kwidzyn), rozwój oferty kulturalnej (Gdańsk, Gdynia, Sopot, Słupsk, Malbork), rewitalizacji (zdegradowane przestrzennie i społecznie obszary miejskie), poprawy dostępności do specjalistycznych usług zdrowotnych (OMT, Słupsk, Ustka, Chojnice, Kwidzyn, Malbork, Starogard Gdański, Lębork, Kościerzyna, Bytów). Narzędziem realizacji SRWP jest 6 Regionalnych Programów Strategicznych (RPS). Dwa z nich w zakresie transportu oraz ochrony środowiska, w działaniach

³⁴ Koncepcja Zrównoważonej Polityki Miejskiej Województwa Pomorskiego, 2013, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego, Gdańsk.

dotyczących transportu zbiorowego oraz retencjonowania wód opadowych i roztopowych uszczegóławiają OSI do obszarów miast, zwłaszcza OMT.

Z kolei głównym dokumentem planistycznym w regionie jest przyjęty w 2016 r. *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030* wraz z integralną częścią poświęconą ośrodkowi wojewódzkiemu jakim jest Trójmiasto. Dużą wagę przykładają się w nim do uruchomienia potencjałów rozwojowych miejskich obszarów funkcjonalnych, wymieniając konkretne działania i przedsięwzięcia w perspektywie 2020 r. i po 2020 r. wraz ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację. Monitorowanie powyższych dokumentów w głównej mierze odbywa się za pomocą statystyki publicznej oraz niektórych gestorów danych. Dla części wybranych wskaźników niezbędne jest przeprowadzenie dodatkowych badań.

Znaczącym źródłem finansowania działań zawartych w SRWP i RPS jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego 2014-2020. OSI zawarte w SRWP i RPS ujęto jako ukierunkowanie interwencji i są to obszary preferowane do wsparcia w ramach szeregu priorytetów inwestycyjnych. Ponadto, Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot objęty jest programowaniem rozwoju na lata 2014-2020 w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). Posiada swoją strategię, która skupia się na rozwoju konkurencyjnej gospodarki, budowie aktywnego i otwartego społeczeństwa, kreowaniu zintegrowanej przestrzeni oraz wzroście efektywności energetycznej.

Znaczna większość miast województwa posiada aktualne dokumenty strategiczne, które powstawały w latach 2012-2017. Ich horyzont czasowy jest różny - sięga od 2020 przez 2022, 2025 do 2030 "+". Strategie rozwoju miast poruszają wątki tematyczne zawarte w Krajowej Polityce Miejskiej 2023, tj. rozwój gospodarczy i społeczny, rewitalizacja i transport, które wpływają na poprawę jakości życia mieszkańców miast. W wielu strategiach zauważa się dużą rolę partnerstwa. Władze lokalne nie są w stanie same zrealizować zapisanych w dokumentach działań. Dlatego też podczas weryfikacji podstawowych źródeł finansowania, oprócz budżetów miast, wyróżnia się programy krajowe oraz zagraniczne, zwłaszcza unijne, a także środki prywatne.

Monitoring realizacji strategii miast niejednokrotnie reprezentuje niski poziom. Istnieją dokumenty, które w ogóle nie uwzględniają systemu monitorowania ich wdrażania i nie posiadają nawet listy podstawowych wskaźników, a jeśli są, w większości z nich nie założono wartości docelowych. Źródła danych to często zasoby własne. W wielu dokumentach prezydent miasta został zobowiązany do przekazywania radzie miasta informacji o realizacji strategii, jednak brakuje informacji co do sposobu badania jej postępów.